

Grapes of Reason

SAARA TURUNEN

Saara Turunens
pleidooi voor de
vrijheid van het
vrouwenlichaam

Johan Thielemans

Gezien op 10 februari 2023

De Singel, Antwerpen

De Finse regisseur Saara Turunen (1981) beweert dat de titel van haar voorstelling 'The Grapes of Reason' geïnspireerd werd door de roman 'Grapes of Wrath' (Druiven der gramschap) van John Steinbeck. Maar meer dan alluderen op die titel doet de voorstelling niet. Turunen stelt een soort dossier of catalogoog samenstellen van momenten waarop de rede (die wellicht mannelijk is) staat tegenover het vrouwelijke lichaam.

15 FEBRUARI 2023

'The Grapes of Reason' bestaat uit een opeenvolging van korte, op zichzelf staande scènes die zich afspelen in één kamer twee deuren en een grote schuifdeur. Turunen regelt de overgang tussen die scènes heel precies, zodat ze mooi in elkaar overkantelen. Gesproken wordt er nauwelijks. Elke scène is opgebouwd rond één idee of vondst. Centraal staan een aantal vrouwen. De moederfiguur die 'vrouwelijke' taken uitvoert zoals breien en strijken. De echtgenote die op de pc van haar man naar porno kijkt. Een travestiet beeld al wat ze ziet dan heel concreet uit op het toneel. Terwijl de vrouw zich masturbeert komt een onstilbare lust op.

We zien ook een jonge vrouw die zich schaamt omdat ze 'zonder manieren' eet. Volgt: de grijze muis die voortdurend aan haar pc werkt. In een monoloog bekent ze dat ze zo opgeslorpt werd door haar werk dat ze haar kinderwens terzijde schoof. Achteraf, als ze door baby's omringd is, kwelt dat haar. Zij heeft steeds een eierwekker bij zich, een symbool van vruchtbaarheid. Ze vindt troost in de godsdienst, die ze op een orgastische manier beleeft. Daarop volgt een opgewekt godsdienstig lied, gezongen door de gemeenschap onder de leiding van een vrolijke 'moderne' dominee. Hier zie je hoe 'moderne' kerkdiensten een valse vreugde opwekken.

Turunen voegt aan deze realistische scènes geregeld een surrealistisch-symbolische toets toe. In één van de eerste scènes bezorgt een ooievaar baby's. Een brievenbus spuwt een eindeloze reeks boeken uit. Ze bestoken een jonge vrouw als gevaarlijke ammunisie. Een nachtmerrie-scène, met anti-intellectuele allures wellicht.

Een breder verhaal, dat het leven als een gang van geboorte naar dood duidt, overspant de uiteenlopende scènes. De ooievaar staat voor de geboorte, de begrafenis van een echtgenoot brengt de dood binnen als onontkoombaar deel van het leven. De verschijning van een geraamte, een Pietje-de-Dood gaat daarop door. Het geraamte verschijnt aanvankelijk als een poetsman. De dood als grote opruimer verwijst direct naar de Bijbelse uitspraak dat we allemaal tot stof terugkeren. Pietje-de-Dood sluit de voorstelling ook af met een reidans waarin hij alle spelers betreft. Al wandelend verdwijnen ze in het niets. Hier citeert de voorstelling een scène van Pina Bausch.

Wil Turunen zeggen dat vrouwen de rede overboord moeten gooien?

De *tableaux* van Turunen zijn niet altijd van even hoge kwaliteit. Ze wil klaarblijkelijk de situatie van vrouwen van verschillende generaties belichten, maar wat ze toont lijkt niet per se relevant voor het hedendaagse feminisme. Het zwaartepunt van de voorstelling ligt bij de monoloog over hoe carrière het won van kinderwens. Misschien houdt die kwestie de geesten in Finland erg bezig, maar in België is een 'werkende moeder' stilaan heel gewoon, al brengt dat wel andere vragen mee, zoals de moeilijke combinatie werk/familie. Daar heeft Turunen het niet over. Dat geeft het gevoel van een wat oppervlakkige discussie.

Ook het muzikale aspect van de voorstelling is niet erg overtuigend. Turunen koos voor erg bekende nummers, zoals de Turkse Mars van Mozart, het menuet van Boccherini of de canon van Pachelbel. De diepere noodzaak van precies deze keuze blijkt echter te weinig. Het lijkt vooral een middel om het gezelschap ritmisch te laten rondstappen in de choreografie van Janina Rajakangas.

Blijft de vraag wat de titel 'Grapes of Reason' wil uitdrukken. Gaat het erover dat deze vrouwen het geluk buiten begane maatschappelijke paden moeten zoeken? Wil Turunen zeggen dat vrouwen de rede overboord moeten gooien? Dat ze best lichamelijk mogen overgeven aan pakweg het genot van porno in plaats van braaf de regels te volgen? Dat die regels vrouwen veroordelen tot een bestaan als gefrustreerde arbeidsmier die haar eigen vruchtbaarheid heeft weggecijferd. Is dat dan de bittere vrucht van de rede?